

PSIXIK RIVOJLANISHDAGI ME'YOR VA OGI'SHLARNING KLINIK KO'RINISHLARI

Сулейманова Тухтахон Гайназаровна
Андижон давлат университети
Умумий психология кафедраси доценти

Rezyume: maqolada shaxs psixik rivojlanishida me'yor va og'ishlarni psixologik xususiyatlari, Shaxsning psixik me'yor mezonlari tasnifi berilgan. Psixik rivojlanishdashi og'ishlarni psixologik dianostikasi xususiyatlari, qo'llanilish imkoniyatlari va metodlari yoritilgan.

Tayanch atamalar: psixik rivojlanish, diagnostika, me'yor, psixik rivojlanishdagi og'ish, individual yondoshuv, . Subyektiv salbiy kechinmalar, xavotirlanish

КЛИНИЧЕСКИЕ ПРОЯВЛЕНИЯ НОРМ И ОТКЛОНЕНИЙ В ПСИХИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ

Резюме: в статье даны психологические особенности нормы и отклонения в психическом развитии личности, классификация критериев психической нормы личности. Освещены особенности, возможности применения и методы психологической диагностики отклонений в психическом развитии.

Опорные понятия: психическое развитие, диагностика, норма, отклонение в психическом развитии, индивидуальный подход, . Субъективные негативные переживания, беспокойство

CLINICAL MANIFESTATIONS OF NORMS AND DEVIATIONS IN MENTAL DEVELOPMENT

Summary: the article presents the psychological features of the norm and deviations in the mental development of the individual, the classification of criteria for the mental norm of the individual. The features, possibilities of application and methods of psychological diagnostics of deviations in mental development are highlighted.

Basic concepts: mental development, diagnosis, norm, deviation in mental development, individual approach, . Subjective negative experiences, anxiety

"Psixik rivojlanishdagi me'yor - bu ma'lum bir shaxsning aqliy (individual va ijtimoiy-psixologik) xususiyatlarining individual dinamik majmui bo'lib, unga shaxsnining yoshi, jinsi va ijtimoiy mavqei atrofdagi voqelikni bilish, unga

moslashish va biologik funksiyalarini bajarish uchun yetarli darajada bilish imkonini beradi va ijtimoiy funksiyalar, mos ravishda, paydo bo'ladigan shaxsiy va ijtimoiy ehtiyojlar, umume'tirof etilgan axloqdir.

Oddiy psixik jarayonlar atrofida voqelikni yetarli darajada aks ettirishi, o'zini adekvat idrok etishga, diqqatni doimiy ravishda jamlashga, xotirada ma'lumotni saqlashga, ma'lumotni mantiqiy qayta ishlashga qodir bo'lishi, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va fikrni boshqarishni ta'minlashi kerak.

Shu bilan birga, psixik funksiyalarning yaxlit, uyg'un, muvozanatli bo'lishi muhimdir. Insonni ma'naviyat darajasi, insonparvarlik qadriyatlari ustuvorligi, o'zini o'zi rivojlantirishga yo'naltirilganligi bilan baholash kerak. Oddiy o'zini o'zi boshqaradigan shaxs maqsadli, g'ayratli, o'zini o'zi yetarli darajada hurmat qiladi.

Shu bilan birga, psixik me'yor sobit, o'zgarmas narsa emas. O'zini ifoda etishga urinishda shaxs ko'pincha moslashish va o'z salohiyatini rivojlantirish o'rtasida tanlov qilish zarurati bilan duch keladi. Bu holat shunchalik qiyin bo'lishi mumkinki, agar maqsadga erishish uchun kurash befoyda bo'lsa, u og'ir tashvish yoki qattiq depressiyaga olib keladi. Agar shaxsning holatini yengillashtiradigan psixologik himoya mexanizmlari mavjud bo'lsa, bu me'yordir. Oddiy odamning hayoti - bu turli xil me'yorl psixik holatlarning o'zgarishi: faollik, apatiya, jismoniy harakatsizlik, depressiya, zo'riqish, ko'tarilish va boshqalar.

Bolalar psixik rivojlanish me'yorni baholash bir qator sabablarga ko'ra ayniqsa muhim ko'rinadi.

- Birinchidan, rivojlanish jarayonida bolaning shaxsiyatining funksional imkoniyatlari doimiy ravishda o'zgarib turadi va bu yosh dinamikasini hisobga olgan holda diagnostika qilishni talab qiladi.

- Ikkinchidan, bola psixikasining labilligi bilan bog'liq holda, har qanday baholash haqiqiy psixik holatni buzishi mumkin bo'lgan salbiy tashqi ta'sirlarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerak.

-Uchinchidan, rivojlanayotgan shaxsning psixik me'yorsi uning shakllanishi jarayonida yuzaga keladigan inqirozlarga ham bog'liq.

- To'rtinchidan, uning kelajakdagi taqdiri bola psixikasining me'yorga muvofiqligini baholashga bog'liq, chunki tashxis uning o'rganish qobiliyatini, mashg'ulotlar joyini va o'quv dasturini aniqlaydi.

Og'ishgan xulq deb, kishining qilmishlari, faoliyat turi odatiy, umume'tirof etilgan me'yorlardan farq qiladigan yoki u o'zi a'zosi bo'lgan jamiyat tomonidan qabul qilingan me'yorlarga mos kelmay, barqaror ravishda ularning ijtimoiy me'yorlaridan og'ishida namoyon bo'ladigan axloqqa aytiladi

Kasallikdan og'ish holatga - bir holatdan ikkinchisiga silliq, ba'zan sezilmaydigan o'tish.

Og'ish (og'ish holat) nima ekanligini ko'rsatishi mumkin: rivojlanishdagi

og'ishlar (aqliy zaiflik, nutqning umumiy rivojlanmaganligi, infantilizm), psixopatiya (shaxs shakllanishining buzilishi), psixoz (shizofreniya), miya yuqumli kasalliklari natijasida yuzaga keladigan nuqsonlar. (ensefalit), travmatik miya shikastlanishi. Psixik holatga tashxis qo'yish uchun psixooq'ish sindromning 6 oydan ortiq rivojlanmasligi va regressiyaga uchramasligini ta'kidlash kerak.

Shaxsning psixik me`yor mezonlari quyidagilardan iborat:[10]

- psixik hodisalarni, bu hodisalarning zaruriyatini, sababini va tartibini yoshga mos ravishda aniq belgilash qobiliyati va o'z hayoti va yashash muhitining asosini his qilish; ta'rifi imkon qadar yaqin va aniq

- voqelikning o'zini o'rab turgan voqelik haqidagi sub'ektiv g'oyalar

- insonning har xil turdagi ta'sir va qo'zg'atuvchilarga ularning kuchiga mutanosib ravishda adekvat munosabati;

-o'tmishning bir xil ohangli tasvirlari bilan taassurotlarning o'zini adekvat aniqlash va aniqlash;

-orzular, va ambitsiyalar darajasining shaxsning real imkoniyatlari va qobiliyatlari darajasiga mos kelishi);

- insonning boshqalar bilan va o'zi bilan til topisha olish qobiliyati

-hayot sharoitlari va hodisalariga tanqidiy yondashish

- o'zini, xatti-harakatlarini jamiyat va jamoalar me`yorlariga muvofiq o'zgartirish qobiliyati

- jamiyatda sodir bo'lgan voqea va holatlarga tegishli munosabat

-farzandlari va qarindoshlari uchun mas'uliyat hissi

- doimiylik hissi va bir xil turdagi vaziyatlarda tajribalarning aniq ta'rifi

- hayotdagi vaziyatga qarab xulq-atvorni o'zgartirish qobiliyati;

- boshqalarga zarar etkazmasdan jamiyatda yoki jamoada o'zini o'zi tasdiqlash

- hayotingizni va hayot yo'lingizni rejalashtirish qobiliyati).

Psixiatriyadagi og'ish aqliy funktsiyalarning buzilishi hisoblanadi, bu quyidagilarga olib keladi:[11].

- sub'ektiv qayg'u (sub'ektiv ravishda yoqimsiz tajribalar)

va/yoki

- buzilgan faoliyat (dezadaptatsiya) yoki ijtimoiy jihatdan nomaqbul xatti-harakatlar.

Shu bilan birga, psixik hayotning u yoki bu hodisasi og'ish ekanligini baholashda bir qator fikrlarni hisobga olish kerak:[9].

1. Subyektiv salbiy kechinmalar

Bir tomondan: har bir sub'ektiv xavotirlanish og'ish emas (sub'ektiv iztirob, o'zidan va hayotdagi pozitsiyasidan norozilik insonni hayotini yaxshi tomonga o'zgartirishga undaydigan oddiy psixologik tajriba bo'lishi mumkin).

Boshqa tomondan: aqliy funktsiyalarning har bir buzilishi sub'ektiv

muammolarga olib kelmaydi (masalan, og'riqli ko'tarilgan kayfiyat va boshqalar); aqliy funktsiyalarning har qanday buzilishi tan olinmaydi (psikotik darajaga qarang), shuning uchun shikoyatlarda taqdim etiladi.

Faoliyatning buzilishi va ijtimoiy jihatdan qabul qilinishi mumkin bo'lmagan xatti-harakatlar

Bir tomondan:

1) har qanday disfunktsiya psixik funktsiyalarning buzilishi bilan bog'liq emas; bu inson hayotining ob'ektiv sharoitlari bilan bog'liq bo'lishi mumkin;

2) barcha ijtimoiy nomaqbul xatti-harakatlar aqliy funktsiyalarning buzilishi natijasi emas; bu insonning erkin tanlovi bo'lishi mumkin.

Boshqa tomondan: psixik funktsiyalarning har bir buzilishi inson faoliyatining buzilishiga va ijtimoiy jihatdan nomaqbul xatti-harakatlarga olib kelmaydi. Hamma hollarda ham insonning qanday ishlashi yoki xatti-harakati me'yorl ekanligi va nima buzilgan yoki qabul qilinishi mumkin emasligining aniq mezonlarini shakllantirish mumkin emas.

Yuqoridagi oqibatlarga odamga nisbatan tashqi omillar emas, balki miya funktsiyalari sifatida aqliy funktsiyalarning tabiiy jarayonidagi buzilishlar olib keladi, deb taxmin qilinadi. Masalan:

a) savodsizlik ta'limning etishmasligi natijasi bo'lishi mumkin (tashqi omil; og'ish emas) yoki ma'lum kognitiv jarayonlarning (og'ish) buzilishi tufayli o'rganishdagi nuqsonlar natijasi bo'lishi mumkin;

b) qayg'u hissiy jihatdan muhim ob'ektni yo'qotish natijasi bo'lishi mumkin (tashqi omil; og'ish emas) yoki bu psixik jarayonlar oqimining buzilishi (depressiyaning o'zi) natijasi bo'lishi mumkin.

Shu bilan birga, muayyan holatlarda tashqi omillar psixik kasalliklarning rivojlanishiga sabab bo'ladi.

Xavotirlanishning o'rta darajasi inson uchun adaptiv ahamiyatga ega bo'lib, qiyinchiliklarni engib o'tishda tananing zaxiralarini safarbar qilishni ta'minlaydi, xavotirning etishmasligi yoki aksincha, uning haddan tashqari zo'ravonligi tabiatda allaqachon mos kelmaydigan va sabab bo'lishi mumkin. sub'ektiv bezovtalik, og'ishga aylanish. O'z harakatlarining to'g'riligiga nisbatan o'rtacha darajada ifodalangan shubhalar, asossiz qo'rquvlarning mavjudligi ko'pchilik uchun odatiy holdir, ammo biz obsesif shubhalar va fobiyalar haqida psixolog'ish alomatlar sifatida gapiramiz, ular juda og'ir bo'lganida, ular sezilarli darajada sub'ektiv iztirobga yoki ish faoliyatini buzishga olib keladi. Va shubhalarning to'liq yo'qligi, ehtimol, faqat boshqa psixolog'ish alomatlar (masalan, intellektual qobiliyatlarning buzilishi yoki og'ish ko'tarilgan kayfiyat) tufayli bo'lishi mumkin.

Me'yor (lot. me'yordan - qoida, namuuna). Tibbiyot va psixologiyada "me'yor" atamasi ko'pincha sog'likka ishora qilish uchun ishlatiladi, ammo ularni

sinonim deb hisoblash mumkin emas. Bir necha turdagi qoidalar mavjud:

- c) Statistik - tavsiflangan ob'ektlarning statistik ko'pchiligini tavsiflaydi.
- d) Fiziologik - tanlangan parametrlar bo'yicha sog'lom organizmning jarayonlari va holatini tavsiflovchi.
- e) Individual.
- f) Ijtimoiy (an'anaviy) - ya'ni ma'lum bir guruh yoki jamoada qabul qilingan har qanday xatti-harakat yoki harakatni belgilaydigan yoki taqiqlovchi qoidalar.

"Me'yor" atamasining ijtimoiy-madaniy tushunchasiga muvofiq shuni ta'kidlash kerakki, Psixik rivojlanish me'yoriy daraja deganda odatda psixik jarayonlarning vaqt o'tishi bilan ularning miqdoriy, sifat va tarkibiy tuzilishida aks etadigan tabiiy o'zgarishi sifatida tushuniladi. :[6].

Zamonaviy klinik psixologiyaning eng muhim nazariy va amaliy muammolaridan biri diagnostikadir. Uning mohiyati insonning psixik holatlariga tashxis qo'yish va ularni psixologik hodisa yoki psixologik og'ish belgilar sifatida kvalifikatsiya qilishning ob'ektiv va ishonchli mezonlarini ishlab chiqishda yotadi. Shuni ta'kidlash kerakki, og'ish va me'yor o'rtasidagi, turli xil og'ish nuqtayi nazarlar mavjud, chunki tasniflashda bir sinfga mansub bo'lishi mumkin.

Psixik kasalliklar tashxisining ishonchliligini (qayta ishlab chiqarish, aniqligini) oshirish uchun quyidagilar qo'llaniladi:[4].

1) Kasallikning ilmiy tasniflari uchun ishlab diagnostik mezonlari ro'yxati (N., Kasalliklarning xalqaro tasnifi 10 va JSST tomonidan yaratilgan 11 reviziyalar).

Bundan tashqari, mezonlar ro'yxati (SCAN, SCID, MINI, CIDI va boshqalar) asosida tuzilgan [ ]tizimli intervyulardan foydalanganda ushbu mezonlarga aniq rioya qilish mumkin. Ushbu vositalar amalda juda ko'p vaqt talab qiladi, shuning uchun ular o'rganilayotgan bemor namunalariining bir xilligini oshirish uchun faqat ilmiy tadqiqotlarda qo'llaniladi. [6].

1) Anketalar va klinik shkalalar - skrining (xavf guruhini aniqlash) yoki dinamikada holatni baholash uchun ishlatiladi (lekin psixik kasalliklarni tashxislash uchun emas!)

- Anketalar (anketalar) - bemorga psixik kasalliklarning turli belgilari bo'yicha yuboriladigan savollar (bayonotlar) ro'yxatini o'z ichiga oladi. Ular bemorning hozirgi holatini nisbatan ob'ektiv baholash uchun tibbiy xodimlarning ish vaqtini tez va qo'shimcha xarajatlarsiz sarflashga imkon beradi. Ko'pgina anketalar uchun maxsus tadqiqotlar davomida ularning bemorning ahvolini turli parametrlar bo'yicha sifat jihatidan baholash qobiliyati tasdiqlandi (ya'ni, bemor tomonidan anketalarni to'ldirish natijalari bo'yicha olingan taxminlar ularning holatini klinik baholashga to'g'ri keldi, tayyorlangan mutaxassislar tomonidan amalga oshirilgan). Biroq, barcha psixik kasalliklarni, qoida tariqasida, anketalar yordamida aniqlash mumkin emas (chunki ularning ko'pchiligi bemor tomonidan tan olinmaydi), bundan tashqari, bemorlar

savollarning mohiyatini noto'g'ri tushinishlari mumkin, bu esa anketa natijalarini tasdiqlashni talab qiladi. mutaxassis bilan klinik suhbat. Shuning uchun anketalar ko'pincha katta populyatsiyalarni skrining tekshiruvi uchun yoki terapiya paytida dinamikada bemorning holatini differentsial baholash uchun ishlatiladi.

Masalan, umumiy tibbiy tarmoqda depressiya hollatini tashxisi. :[7].

Ideomotor sohaga va bemorlarning faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan og'ir depressiyalar odatda klinik jihatdan oson diagnostika qilinadi va diagnostika asosan bemorlarning o'z-o'zini hisobotiga asoslangan yengilroq holatlar ko'proq e'tiborni talab qiladi (va shuning uchun shifokorning vaqti.) va diagnostika tekshiruvini o'tkazadigan mutaxassislarni yaxshiroq tayyorlash. . Biroq, aynan shu bemorlar ko'pincha psixiatr bo'lmaganlarga murojaat qilishadi, bu esa bemorlarda depressiya ko'p hollarda tan olinmasligi va davolanmasligiga olib keladi. Vaziyat, ko'plab bemorlar psixik kasallikka duchor bo'lganligini tan olishga tayyor emasligi, ularning holatini faqat tanadagi kasallik yoki ijtimoiy sabablar bilan izohlashi bilan murakkablashadi.

Diagnostika jarayoni me'yor va og'ishni, simptom va belgini farqlash jarayoni bo'lgani uchun. Ushbu jarayonni ob'ektivlashtirish uchun og'ishga qaratilgan va me'yordagi o'zgarishlarga asoslanmagan tibbiy bilimlarsiz amalga oshirib bo'lmaydi. Diagnostika jarayonining ob'ektiv qiyinchiliklari birinchi navbatda uslubiy jihat bilan bog'liq. Hozirgi vaqtda me'yor va og'ishni baholashga fenomenologik yondashuvga asoslangan psixologik hodisalar va psixoo'g'ish hodisalarini ajratishning bir qancha fundamental tamoyillari mavjud.

Kurt Shnaydarning printsiplari shunday deyiladi: "Psixik kasallikka (psixoo'g'ish alomatlar) to'liq fenomenologik o'xshashlik ehtimoli bilan bog'liq holda, faqat isbotlanishi mumkin bo'lgan narsa tan olinadi". Ilmiy diagnostika ta'limoti amal qiladigan yana bir tamoyil "psixik me'yorlik prezumpsiyasi" tamoyilidir. Uning mohiyati shundan iboratki, kasallik tashxisi qo'yilgunga qadar hech kimni psixik kasal deb tan olish mumkin emas yoki hech kimdan psixik kasallik yo'qligini isbotlash talab qilinmaydi. Ushbu tamoyilga ko'ra, inson dastlab hamma uchun psixik sog'lom bo'lib, aksincha isbotlanmaguncha va hech kim undan bu aniq faktni tasdiqlashni talab qilishga haqli emas. :[9].

O'z qarashlarida ilmiylik da'vo qiladigan Diagnostikaning asosiy tamoyillari bugungi kunda fenomenologik tamoyillar deb hisoblanishi mumkin. Psixik kasalliklarni tashxislash sohasida 20-asrning boshlarida taniqli nemis psixiatri va psixologi Karl Jaspers tomonidan fenomenologik inqilob amalga oshirildi. Gusserl fenomenologik falsafasi va psixologiyasining falsafiy kontseptsiyasiga asoslanib, u psixiatrik alomatlar va sindromlarni tahlil qilishda prinsiplial yangi yondashuvni taklif qildi. Psixiatriya va klinik psixologiyada fenomenologik yondashuv "fenomen" tushunchasiga asoslanadi. Hodisa har qanday individual yaxlit aqliy tajribani anglatishi mumkin.

Psixologik buzilishlar rivojlanishining quyidagi asosiy bosqichlari ajratiladi: :[4].

Pre- va perinatal (tug'ilishdan oldin va tug'ish paytida), birlamchi sotsializatsiya bosqichi, buzilish boshlanishidan oldingi bosqich (prodromal), debyut, tug'ruqdan keyingi bosqich. buzilishning boshlanishi.

Birinchi bosqichda - tug'ruqdan oldin va tug'ish paytida - irsiy omillar (miyaning aqliy faoliyat mexanizmlarining tug'ma xususiyatlari), homiladorlik davrida toksik, yuqumli agentlarning ta'siri, tug'ish jarayonining tabiati va akusherlik yordamining xususiyatlari, tug'ilishga munosabati. tug'ilmagan bolaning ota-onasi psixik kasalliklarning keyingi rivojlanishi uchun juda muhimdir (yangi tug'ilgan chaqaloq) va ularning chaqaloq bilan o'zaro munosabatlarining tabiati, yangi tug'ilgan chaqaloqning oilasidagi munosabatlarning tabiati, atrof-muhit omillari.

Ikkinchi bosqichda - birlamchi sotsializatsiya - psixik kasalliklarning rivojlanishiga miyaga salbiy ta'sir ko'rsatadigan infeksiyalar (to'g'ridan-to'g'ri yoki toksik) ta'sir qilishi mumkin, ammo bu bosqichda ijtimoiy-psixologik omillar etakchi rol o'ynay boshlaydi: tabiati. ota-onalar va tengdoshlar bilan munosabatlar (suiiste'mol qilish, jinsiy zo'ravonlik, rad etish, hissiy mahrumlik va boshqalar), ota-onalik uslubi. Ijtimoiylashuv bosqichi erta bolalik va kattalar davrlari bilan chegaralanadi.

Birinchi va ikkinchi bosqichlar psixik kasalliklarning rivojlanishiga zaiflikni (o'ziga xos xarakterli xususiyatlar to'plami shaklida biologik va shaxsiy) shakllantiradi. Kasallikning keyingi yuzaga kelish ehtimoli allaqachon tetik omillarning ta'siriga bog'liq: agar zaiflik past bo'lsa, unda muhim tetik omillarning ta'siri talab qilinadi, ammo zaiflik yuqori bo'lsa, kichikroq tetiklantiruvchi omillar yetarli bo'ladi. Zaiflikning mavjudligi (prenatal faza va sotsializatsiya bosqichidagi noqulay omillar) har doim ham psixik kasallik yoki boshqa ame'yorliklarning majburiy rivojlanishi bilan bog'liq emas, chunki turli xil ijtimoiy agentlar sotsializatsiya jarayonida shaxs va uning psixikasiga ta'sir qiladi. .

Psixik buzilishlar rivojlanishining prodromal bosqichida kasallikning qo'zg'atuvchi omillarining ta'siri boshlanadi. Bu erda asosiy qo'zg'atuvchi omil - bu odatiy sharoitlarning yoki inson hayotining keskin o'zgarishi natijasida yuzaga keladigan psixologik stress. Buzilish bir martalik stressli hodisalardan ham, takrorlanuvchilardan ham kelib chiqishi mumkin. Bu erda ko'p narsa insonning o'zi tomonidan voqealar va voqelikni idrok etish sifatini belgilaydi: xuddi shu voqea bir kishi uchun stress bo'lishi mumkin, lekin boshqasi uchun emas. Ushbu bosqichda zararli (provokatsion) va himoya (himoya) omillarni farqlash kerak. :[10].

Kasallikning biopsixososyal modeliga ko'ra, ko'pchilik psixik va xulq-atvor buzilishlari tabiatan multifaktorialdir. Ma'lum bir kasallik bo'lsa ham, buzilishning asosiy sababi aniq isbotlangan biologik sabablardir (masalan, genetik anomaliya). , keyin ma'lum bir kasal bolaning hozirgi psixologik holati baribir, holatlarning butun

zanjiri uning shaxsiy rivojlanishi jarayonida tabiat tomonidan belgilanadigan aqliy faoliyat mexanizmlarining individual xususiyatiga bog'liq.

Psixik buzilishlarning ijtimoiy-psixologik omillariga muloqot va shaxslararo o'zaro ta'sirning xususiyatlari, muloqot va o'zaro ta'sirdagi status-rol pozitsiyalari, shuningdek, ijtimoiy munosabatlar (munosabat) va vakolatlar kiradi. Ular huquqbuzarliklarning yuzaga kelishiga turli darajadagi ta'sir ko'rsatishi mumkin: to'g'ridan-to'g'ri, bilvosita, mo'tadil, qo'shimcha, qo'llab-quvvatlovchi.

Sotsiologik omillar psixik va xulq-atvori buzilgan odamlar umumiy qabul qilingan oziq-ovqatga mos keladigan odamlar bilan birga yashaydigan ijtimoiy makonning xususiyatlari bilan bog'liq. Bu omillarga quyidagilar kiradi: yordam, qo'llab-quvvatlashning mavjudligi, taklif qilinadigan yordamning nogironlarning haqiqiy ehtiyojlari va ehtiyojlariga mos kelishi, umumiy qabul qilingan standartlardan chetga chiqqan odamlarning psixikasining individual xususiyatlarini hisobga olgan holda hayotni tashkil etish imkoniyati. , moddiy yashash sharoitlari (kambag'al odamlar tez-tez kasal bo'lishadi).

Yuqorida keltirilgan nazariy ma'lumotlar asosida quyidagi xulosalarni keltirib o'tamiz , me'yor va og'ish o'rtasida aniq ajratuvchi chegara yo'q. Og'ish ko'pincha psixik hayotning "oddiy", "o'rtacha" hodisalaridan faqat haddan tashqari og'ish bo'lib, me'yor va og'ish o'rtasida ko'plab o'tish shakllari mavjud.

- og'ish va me'yor o'rtasidagi, turli xil og'ish nuqtayi nazarlari o'rtasidagi o'tishning uzluksizligi psixolog'ish holatlarning aniq tasnifini yaratishga imkon bermaydi, chunki tasniflashda bir sinfga mansub bo'lishi mumkin yoki bo'lmasligi mumkin

--Psixik rivojlanishda og'ishlarni shakllanishida biologik va ijtimoiy omillar bevosita va bilvosita ta'sir ko'rsatadi

- Psixik rivojlanishdagi og'ishlarni shakllanishidagi biologik omillarga markaziy nerv sistemasiga organik va funksional buzilishlar, somatik kasalliklar , irsiy va irsiy bo'lmagan biologik omillar- --Psixik buzilishlarning ijtimoiy-psixologik omillariga muloqot va shaxslararo o'zaro ta'sirning xususiyatlari, muloqot va o'zaro ta'sirdagi status-rol pozitsiyalari, shuningdek, ijtimoiy munosabatlar (munosabat) va vakolatlar kiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Берн Э. Игры в которые играют люди М .Владос 2019
2. Fayziyev Ya.M.Eshboyev , E X, Umumiy va tibbiy psixologiya Toshkent Abu Ali Ibn S i n o nomidagi tibbiyot nashriyoti 2003
3. Gurevich P. S. Psixologiya : Darslik / P.S. Gurevich. - 2-nashr. - M .: NITs
4. Ibodullayev Z.R. Tibbiyot psixologiyasi. —T.: 2008, 378 b.
5. Ibodullayev Z.R Umumiy va tibbiyot psixologiyasi Toshkent Istiqlol nashriyoti

2006

6. Rasulov A I Psixodiagnostika Toshkent 2009
7. Vasila Karimova. Salomatlik psixologiyasi. -T .: 2005.
8. Xo'jayeva N.I., Shoyusupova A.U. Psixiatriya. Toshkent. quv adabiyoti.995.
9. Ю. В. Попов В. И. Вид Современная клиническая психиатрия. М 2006
10. Ivanets I. I. va boshqalar Psixiatriya va tibbiy psixologiya [Elektron resurs]: darslik /. - M.: GEOTAR-Media, 2014. -
11. Зейгарник В. Б. Патопсихология М. Наука 2004